

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 888 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti.....	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati.....	411
Hamroyeva Umida	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O'zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovхunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahuyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxirovna	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddin Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakillantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	

YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILAR VA ULARNING INVESTISIYAVIY FAOLLIGINI INVESTISIYAVIY CHEGIRMALAR ORQALI RAG'BATLANTIRISH

Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Soliq va soliqqa torish” kafedrası dosenti, PhD

Annotatsiya: Ushbu maqolada soliq to'lovchilarni ma'lum guruhlariga ajratgan holda ularga olib boriladigan soliq ma'murchiligining o'ziga xos jihatlari shuningdek soliqlarning rag'batlantirish funksiyasini qo'llash orqali xo'jalik yurituvchi sub'ektlarga jalb qilinadigan investisiyalar miqdorini oshirishga qaratilgan masalalar tadqiq qilinib tegishli xulosa va takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: yirik soliq to'lovchilar, foyda solig'i, investisiyalar, investisiyaviy chegirma, soliqlar, soliq to'lovchilar, soliq ma'murchiligi.

Abstract: This article illustrates the specific aspects of tax administration carried out by dividing taxpayers into certain groups, as well as issues aimed at increasing the amount of investments attracted to business entities through the use of the incentive function of taxes, and develops relevant conclusions and proposals.

Key words: large taxpayers, profit tax, investments, investment deduction, taxes, taxpayers, tax administration.

Аннотация: В статье рассматриваются особенности налогового администрирования, осуществляемого в отношении налогоплательщиков путем их деления на определенные группы, а также вопросы, направленные на увеличение объемов инвестиций, привлекаемых субъектами предпринимательской деятельности за счет использования стимулирующей функции налогов, и разрабатываются соответствующие выводы и предложения.

Ключевые слова: крупные налогоплательщики, налог на прибыль организаций, инвестиции, инвестиционный вычет, налоги, налогоплательщики, налоговое администрирование.

KIRISH

Xalqaro amaliyotga ko'ra, tadbirkorlik subyektlari faoliyatini moliyaviy rag'batlantirish mexanizmi takomillashtirish juda murakkab vazifa bo'lib, bugungi kunga qadar mazkur masalaning ilmiy jihatdan maqbul echimi topilmagan. Zamonaviy sharoitda tadbirkorlik subyektlari faoliyatini moliyaviy rag'batlantirish mexanizmini takomillashtirish sharoitida tadbirkorlar mol-mulkiga solinadigan soliqni hisoblashni soddalashtirish, raqamli iqtisodiyotni barpo etishda aloqa xizmatlarini soliqlar vositasida qo'shimcha rag'batlantirish, tabiiy boyliklardan unumli foydalanishda soliqlarning ta'sirini kuchaytirish yo'nalishlari bo'yicha tadqiqotlar olib borilmoqda.

Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish jarayonidagi asosiy dastaklardan biri bu fiskal mexanizmning instrumentlari hisoblanadi. Soliqlar mexanizmi bir tomondan byudjet tizimi byudjetlari daromadlarini shakllantirishda alohida ahamiyat kasb etsa, ikkinchi tomondan coliq to'lovchilarning faoliyatini yanada rag'batlantirish, ularning iste'mol va jamg'arish ko'rsatkichlarini tartibga solishning muhim instrumentlaridan biri hisoblanadi. Keyingi yillarda coliq tizimidagi islohotlarda tadbirkoplik subyektlari uchun qulay moliyaviy muhitni shakllantirish maqsadida ular zimmasidagi coliq yukini pasaytirish, coliq ma'murchiligini takomillashtirish va soliqlarni ixchamlashtirish bilan bog'liq keng ko'lamli islohotlar olib borilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 10 fevraldagi “Tadbirkorlik subyektlarini toifalarga ajratish mezonlari hamda soliq siyosati va soliq ma'muriyatchiligini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-21-son farmoniga

asosan, mamlakatimizdagi xo'jalik yurituvchi subyektlar ularning yillik aylanmasidan kelib chiqqan holda kichik, o'rta va yirik tadbirkorlik subyektlariga ajratilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xo'jalik yurituvchi subyektlar haqida so'z borar ekan, biz avvalo korxona tushunchasini aniqlashtirishimiz va shu orqali yirik soliq to'lovchilar atamiga qisqa ta'riflar berishimiz mumkin.

Aksariyat adabiyotlarda korxonaning maqsadi to'g'risida so'z yuritiladi, jumladan, A.A.Sergeev –“Korxona - foyda olish maqsadida tovar va mahsulotlar ishlab chiqish va xizmat kursatish maqsadida tashkil qilingan mustaqil faoliyat olib boruvchi subyekt deb, shakllari ko'pligiga qaramasdan, korxonalar foyda olish maqsadi orqali bir xil tusga kiradi”¹ deb ataydi.

G.Fordning takidlashicha: “Korxonaning maqsadi foyda olish yoki chayqovchilik emas, aksincha iste'mol uchun ishlab chiqarishdir. Bordiyu xalq ishlab chiqaruvchi unga xizmat qilinmayotganligini sezib qolsa, uning kelajagi uzoqqa bormaydi”².

Yu.A.Korchagin yirik korxonaga quyidagicha qaraydi: “Yirik korxona - bu har qanday sanoatning umumiy tovar hajmining salmoqli qismini ishlab chiqaradigan kompaniya. Shuningdek, u ishda band bo'lgan xodimlar soni, aktivlar va sotish hajmi bilan tavsiflanadi”³. Shunga o'xshash ta'rifni B.A.Rayzberg ham bergan.⁴

S.K.Xudaykulovning yozishicha, dunyo davlatlari tajribasi shuni ko'rsatadiki, soliq to'lovchilarni ma'lum turlarga ajratib, ularga nisbatan soliq siyosatini ishlab chiqish hamda amalga oshirish ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda. Chunki, bu kabi soliq to'lovchilar juda katta fiskal ahamiyatligi bilan, ularning faoliyati alohida tartiblash va zarur hollarda rag'batlantirish qulay hisoblanadi. Davlat o'z soliq siyosatini shakllantirishda va uni amaliyotga joriy etishda, ishlab chiqarish hajmi, pul aylanmasi yuqori bo'lgan korxonalarga nisbatan alohida yondoshuv asosida ham davlat byudjeti manfaati ham soliq to'lovchilar faoliyatini rag'batlanish va tartiblashga erishish jarayonlari murakkab jarayon hisoblanadi. O'zbekiston soliq tizimida bu kabi korxonalarga nisbatan alohida soliq siyosatining yuritilishiga ko'p bo'lmagan bo'lsada, bu borada ma'lum tajribalarga erishildi, biroq, yirik soliq to'lovchilarni soliqqa tortish amaliyotida ma'lum bir muammolar ham yo'q emas. Shu jihatdan olganda yirik soliq to'lovchilarni soliqqa tortish yo'nalishlarini ilmiy nazariy jihatdan tadqiq qilish dolzarb masalalardan sanaladi⁵.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tizimli tahlil, analiz va sintez, qiyosiy va dinamik tahlil, monografik tahlil, statistik guruhlash, iqtisodiy indekslar, qiyosiy tahlil kabi usullardan keng foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Soliq imtiyozlari bilan bir qatorda investisiyaviy chegirma ham xo'jalik yurituvchi subyektlarning investisiyaviy faolligini oshirishga yordam beradi. Shu o'rinda soliq to'lovchilarga beriladigan investisiyaviy chegirmaning mohiyati bilan tanishib chiqsak. Soliq kodeksiga ko'ra “investisiyaviy chegirma yangi texnologik uskunani ishga tushirish amalga oshirilgan yoxud o'z ishlab chiqarishini modernizatsiya qilish, texnik jihatdan qayta jihozlash amalga oshirilgan, ishlab chiqarishni yangi qurilish shaklida kengaytirilgan, ishlab chiqarishni rekonstruksiya qilish amalga oshirilgan, axborot tizimlarini yaratish bo'yicha investisiya loyihalari doirasida mahalliy ishlab chiqarishning dasturiy ta'minoti sotib olingan hisobot (soliq) davrida qo'llanilishi belgilab qo'yildi”⁶.

O'zbekiston Respublikasining 2021 yil 29 dekabrda O'RQ-741-sonli Qonuniga asosan “2022 yil 1 yanvardan amaldagi Soliq kodeksiga kiritilgan o'zgartirish va qo'shimchalarga ko'ra investisiyaviy chegirma quyidagi miqdorda belgilandi-Yangi texnologik uskunalar qiymatining, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik jihatdan qayta jihozlash xarajatlarining va axborot tizimlarini yaratishga doir investisiya loyihalari doirasida mahalliy ishlab chiqarishning dasturiy ta'minotini sotib olishga yo'naltiriladigan mablag'lar summalarining 20 foizi miqdorida. ishlab chiqarishni yangi qurilish shaklida kengaytirishga, ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun foydalaniladigan binolar va inshootlarni rekonstruksiya qilishga yo'naltiriladigan mablag'lar

1 Сергеев А.А. Экономические основы бизнес-планирования. -М.: ООО “Издательство юнити-ДАНА” 1999.С.6.

2 Форд Г. Моя жизнь, мои достижения. -М.: Финансы и статистика, 1989.-С.18.

3 Корчагин Ю.А. Крупное предприятие 2020. <http://центр-йф.ру/дата/ип/крупное-предприятие-2020.пхп>. 20.09.2022.

4 Райзберг Б.А.Издательство Экономический словарь. ИНФРА-М, 2019 г.Серия Библиотека словарей “Инфра-М”; ИСБН 978-5-16-009966-8 ; Страниц 512.

5 Худойкулов С.К. Йирик солиқ тўловчилар фаолиятини солиққа тортиш муаммолари. Экономика и образование 2022. 23(Maxsus son), 245–252. извлечено от <https://cedr.tsue.uz/index.php/journal/article/view/663>.

6 Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-599 сон Қонуни билан қабул қилинган солиқ кодекси.

summasining 10 foizi miqdorida⁷. Investitsiyaviy chegirma miqdorining 2021 va 2022 yillardagi o'zgarishi 1-jadvalda keltirilgan (1-jadval).

1- jadval. «Investitsiyaviy chegirma stavkalarining 2021 va 2022 yillarga miqdori»⁸.

T/r	Investitsiyaviy chegirma	2021-yil	2022-yil
1	yangi texnologik uskunalar qiymatining, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va (yoki) texnologik jihatdan qayta jihozlash xarajatlarning va (yoki) axborot tizimlarini yaratishga doir investitsiya loyihalari doirasida mahalliy ishlab chiqarishning dasturiy ta'minotini sotib olishga yo'naltiriladigan mablag'lar summasining	10 foiz	20 foiz
2	ishlab chiqarishni yangi qurilish shaklida kengaytirishga, ishlab chiqarish ehtiyojlari uchun foydalaniladigan binolar va inshootlarni rekonstruksiya qilishga yo'naltiriladigan mablag'lar summasining	5 foiz	10 foiz

Ushbu chegirma maqsadlarida tovar va xizmatlarni ishlab chiqarishda xhjalik yurituvchi subyektlar tomonidan foydalaniladigan, ishlab chiqarilgan kunidan e'tiboran ko'pi bilan uch yil o'tgan mashinalar va uskunalar (shu jumladan transport uskunolari) yangi texnologik uskunalar deya e'tirof etiladi. Ushbu turdagi mahsulotlarning ya'ni ishlab chiqarishga qurilishga, montaj qilishga, o'rnatishga doir shu jumladan qo'shimcha qurish, qo'shimcha jihozlash, rekonstruksiya qilish, modernizatsiya qilish, texnik jihatdan qayta jihozlash hollarini uchun yo'galtiriladigan pul mablag'lari o'z navbatida soliq kodeksining 317 moddasida belgilangan tartibga ko'ra o'z navbatida chegirilmaydigan harajatlar tarkibiga kiritiladi (2-jadval).

2- jadval. «2020-2021 yillarda foyda solig'i bo'yicha qo'llanilgan investitsiyaviy chegirmalar tahlili»⁹ mlrd.so'mda.

T/r	Худуд номи	2020 йил	2021 йил	Фарқи (- кам, + кўп)
	Республика бўйича	945,2	2 392,2	1 447,0
1	Қорақалпоғистон Рес.	1,9	3,8	1,9
2	Андижон вилояти	6,0	11,6	5,7
3	Бухоро вилояти	5,1	71,1	66,0
4	Жиззах вилояти	0,7	3,7	3,0
5	Қашқадарё вилояти	68,8	12,7	-56,1
6	Навоий вилояти	1,8	3,3	1,5
7	Наманган вилояти	5,1	10,8	5,7
8	Самарқанд вилояти	6,0	23,6	17,6
9	Сурхандарё вилояти	0,0	1,0	1,0
10	Сирдарё вилояти	2,9	1,9	-1,0
11	Тошкент вилояти	25,4	31,5	6,2
12	Фарғона вилояти	9,6	23,8	14,2
13	Хоразм вилояти	2,9	6,0	3,0
14	Тошкент шаҳри	43,9	113,4	69,5
15	Йирик солиқ тўловчилар	765,1	2 074,0	1 308,9

2020 yilda Respublika bo'yicha qo'llanilgan investitsiyaviy chegirmalar umumiy xajmi 945,5 mlrd so'mni tashkil qilgan bo'lsa, unda yirik soliq to'lovchilarning ulushi 765,1 mlrd so'mlik investitsiya chegirmalari bilan 80,9 % ulushni tashkil etgan. 2021 yilda esa, mamlakatimizda qo'llanilgan umumiy investitsiyaviy chegirmalarning 2 392,2 mlrdni tashkil qilgan bo'lsa, undagi yirik soliq to'lovchilarning ulushi 2 074,0 mlrd bilan 86,7 % tashkil etgan. Ushbu raqamlardan ko'rish mumkinki mamlakatimizda yangi texnologik uskunalarni jalb qilishga hamda ehtiyojlari yo'lida foydalaniladigan binolar va inshootlarga yo'naltiriladigan mablag'lar (3-jadval).

7 Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни.

8 Жадвал Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси маълумотлари асосида муаллиф томонидан тайёрланган.

9 Ш.Р.Нурматовнинг "Солиқ имтиёзларидан самарали фойдаланишда назоратни такомиллаштириш" мавзусидаги автореферати.

3-jadval. Yirik soliq to'lovchilarning 2022-yilda foydalangan soliq imtiyozlari hamda jalb qilgan investisiyalari to'g'risida ma'lumot ¹⁰ mlrd.so'mda.

T/r	Korxona nomi	Foydalangan umumiy soliq imtiyozlari	Jalb qilingan investisiyalar
1	NAVOIY KON-METALLURGIYA KOMBINATI AJ	8 482,4	1 467,4
2	UZBEKISTAN AIRWAYS AJ	1 770,6	122,2
3	«UZ-KOR GAS CHEMICAL» MCHJ	1 249,4	225,6
4	UZAUTO MOTORS AJ	785,8	1048,4
5	SANOAT ENERGETIKA GURUHI MCHJ	619,9	372,9
6	NAVOIYURAN DK	556,3	277,2
7	NAVOIYAZOT AJ	518,7	5 093,3
8	«UZASSETS INVESTITSIIYA KOMPANIYASI»AJ	497,4	112,9
9	O'ZBEKNEFTGAZ AJ	74,8	7 609,2
10	JIZZAKH TEXTILE MCHJ	38,5	11,9

Yuqoridagi jadval ma'lumotlaridan ko'rishimiz mumkinki, yirik soliq to'lovchilarning aksariyati foydalangan soliq imtiyozlari natijasida mavjud bo'lgan pul mablag'larini o'z faoliyatini rivojlantirish uchun investisiyalar jalb qilishga sarflaganini ko'rishimiz mumkin. Misol uchun 2022 yilda "Navoiy Kon-Metallurgiya Kombinati" AJ korxonasining jami soliq turlari bo'yicha foydalangan soliq imtiyozlaridan foydalanish bo'yicha respublikadagi eng yuqori o'rinni, 8 482,4 mlrd.so'm bilan qayd etganini ko'rishimiz mumkin, korxonaning yangi texnologiyalarga va bino inshootlar qurish va ta'mirlashga yo'naltirgan umumiy pul miqdori 1 467,4 mlrd.so'mni tashkil etgan. "Uzbekistan Airways" AJ esa o'tgan yilda jami 1 770,6 mlrd.so'mlik soliq imtiyozlaridan foydalangan bo'lsa, 122,2 mlrd.so'mlik investisiyalarni o'z korxonasining faoliyatini kengaytirish maqsadida yo'naltirganini ko'rishimiz mumkin. Ushbu jadval ma'lumotlaridan boshqa shunga uxshash korxonalar holati bilan ham tanishishimiz mumkin (4-jadval).

4-jadval. Yirik soliq to'lovchilarning 2022 yilda jalb qilgan investisiyalarining sohalari kesimida tahlili ¹¹ mlrd. so'mda.

T/r	Korxona nomi	Jami jalb qilingan investisiya miqdori	Shundan		foydalanilgan jami investisiyaviy chegirmalarning miqdori
			yangi texnologik uskunalar uchun yo'naltirgan mablag'lari	ishlab chiqarishni yangi qurilish shaklida kengaytirishga yo'naltirgan mablag'lari	
1	O'zbekneftgaz AJ	7 609,2	2 213,3	5 395,9	982,2
2	Navoiyazot AJ	5 093,3	2 667,5	2 425,8	776,8
3	Navoiy Kon-Metallurgiya Kombinati Aj	1 467,4	163,9	1303,5	162,9
4	Uzauto Motors Aj	1 048,4	1 022,5	25,9	207,1
5	Sanoat Energetika Guruhi Mchj	372,9	95,5	277,4	46,8
6	Navoiyuran Dk	277,2	277,2	0	55,4
7	Uzbekistan Airways Aj	122,2	122,2	0	24,4
8	Jizzakh Textile Mchj	11,9	11,3	0,6	2,3

¹⁰ Soliq kumitاسining ochiq manbalari ёrдамида муаллиф томонидан тузилди.

¹¹ Жадвал солиқ кўмитасининг маълумотлари асосида муаллиф томонидан тайёрланган.

Ushbu jadval ma'lumotlariga e'tibor beradigan bo'lsak, O'zbekneftgaz AJ 7 609,2 mlrd.so'mlik investitsiyalarni amalga oshirgan va ularni kuyidagi sohalarga yo'naltirgan. Yangi texnologik uskunalarni jalb etish uchun yo'naltirilgan pul miqdori 2 213,3 mlrd.so'mni va ishlab chiqarishni yangi qurilish shaklida kengaytirishga yo'naltirilgan mablag'lari 5 395,9 mlrd.so'm bo'lgan. Natijada korxona foyda solig'ini bazasini hisoblashda 982,2 mlrd.so'mni bir marotabalik chegirish huquqini qo'lga kiritgan va bu orqali esa, foyda solig'ining asosiy stavkasida hisoblaganda korxonaning ixtiyorida qarib 147,3 mlrd.so'mlik pul mablag'larini qolishini ifodalaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Soliqlar orqali korxonaning rag'batlantirishning nafaqat soliq imtiyozlari balki chegirmalar ko'rinishi ham mavjud ekanligini ko'rishimiz mumkin. Korxonalarning faoliyatini rivojlantirishda kiritayotgan mablag'larining investitsiyaviy chegirmalar orqali davlat tomonidan anashunday rag'batlantirishi, investisiya jozibadorligini oshiribgina qolmasdan, balki ularning moliyaviy resurslarini yana rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu o'rinda mamlakat byudjet daromadlarining asosiy qismini tashkil etayotgan yirik soliq to'lovchilarning investitsiyaviy faolligini yanada rivojlantirish maqsadida aynan ushbu soliq to'lovchilarga investitsiyaviy chegirma miqdorini mos ravishda 20 va 30 foizli ko'rinishda qo'llashni va ushbu chegirma miqdorini korxona ehtiyojidan kelib chiqqan holda soliq davri mobaynida har chorakda chegirma miqdorining to'rttdan bir ulushida hisobga olish imkonini berishni taklif qilgan bo'lardik.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-741-сонли Қонуни.
2. Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-599 сон Қонуни билан қабул қилинган солиқ кодекси.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 10 февралдаги ПФ-21-сон Фармони.
4. Форд Г. Моя жизнь, мои достижения. -М.: Финансы и статистика, 1989.-С.18.
5. Корчагин Ю.А. Крупное предприятие 2020. <http://центр-иф.ру/дата/ип/крупное-предприятие-2020.пхп>. 20.09.2022.
6. Райзберг Б.А.Издательство Экономический словарь. ИНФРА-М, 2019 г.Серия Библиотека словарей "Инфра-М"; ISBN 978-5-16-009966-8 ; Страниц 512.
7. Сергеев А.А.Экономические основы бизнес-планирования. -М.: ООО "Издательство юнити-ДАНА" 1999.С.6.
8. Худойкулов С.К. Йирик солиқ тўловчилар фаолиятини солиққа тортиш муаммолари. Экономика и образование 2022. 23(Maxsus_son), 245–252. извлечено от <https://cedr.tsue.uz/index.php/journal/article/view/663>.
9. Ш.Р.Нурматовнинг "Солиқ имтиёзларидан самарали фойдаланишда назоратни такомиллаштириш" мавзусидаги автореферати.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>